

Het overgrote deel van het boek betreft het hoofdstuk 'Soortbeschrijvingen' (hoofdstuk 7, pag. 44–399). Het doorbladeren van dit hoofdstuk is een lust voor het oog vanwege de fraaie foto's. Sommige foto's zijn voorzien van een inzet met sterkere vergroting, wat de herkenning ten goede komt. Het doorbladeren van een fotogids, voor beginners vaak voorafgaand aan het 'echte' determineren, is in deze veldgids de enige determineerweg. De rake beschrijving, de ecologie, de verspreidingskaartjes en de verwijzing naar erop lijkende soorten zullen vaak tot de juiste soortnaam leiden. Substraat en algemeenheid zijn in één oogopslag te zien in de duidelijke pictogrammen. Handig zijn ook de vier 'kadersleutels' die een goed overzicht geven van enkele lastige groepen. De goed gekozen Nederlandse namen zijn vaak een goede geheugensteun en liggen soms erg voor de hand. Zo keerde tijdens het afgelopen KNNV-Hemelvaartkamp 2004 te Erica een excursie uit het Bargerveen terug met een digitale opname van een (ons) onbekend, terrestrisch korstmos. 's Avonds werd de foto op de laptop vergeleken met de plaatjes in de veldgids. De staafjes met rode kopjes op de foto kwamen bij drie soorten voor, maar met weinig moeite werden die op 'onze' foto als behorend tot *Cladonia incrassata* herkend. Dit korstmos draagt de Nederlandse naam Turflucifer, hetgeen die avond tot enige hilariteit leidde, want al in het veld werd het toen nog onbekende korstmos zo genoemd. Niet bij alle soorten zal de herkenning echter zo vlot gaan, vooral de steenbewonende korstmossen lijken soms verbazend veel op elkaar. De veldgids eindigt met een termenlijst en diverse nuttige registers.

Na goed zoeken is er op de veldgids toch op een enkel punt kritiek mogelijk. Het eerste woord van het eerste hoofdstuk bevat een opmerkelijke typfout ("Kostmossen"). Op pagina 9 staat dat "pas aan het eind van de vorige eeuw" werd ontdekt dat korstmossen anders zijn. Dat was natuurlijk reeds aan het eind van de negentiende eeuw. Een enkele foto is minder fraai van kleur (Bosschildmos, pag. 181), niet goed van schaal (Gewone druppelkorst, pag. 181) of zelfs onherkenbaar (Kalkzwelmos, pag. 241). Op sommige foto's lijken meer soorten voor te komen, die ik graag in een apart tekstregeltje vermeld zou hebben gezien. Maar deze minpunten zijn kleinigheden. Met de *Veldgids Korstmossen* komt de KNNV Uitgeverij uitstekend voor de dag: deze nieuwe *Veldgids Korstmossen* is een juweeltje!

M.J.H. Kortselius

1. A. Aptroot & K. van Herk. 1994. *Veldgids Korstmossen*. Stichting Uitgeverij van de KNNV, Utrecht.

Boekbespreking 4

B. Mossberg & L. Stenberg, *Den nya nordiska floran*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2003, 928 pag., rijk geïllustreerd, ISBN 91-46-17584-9, wordt door internetboekhandels met verschillende prijzen te koop aangeboden variërend tussen grofweg 450 en 790 SEK. — Scandinaviëgangers hebben er wellicht lang naar uitgekeken: een geheel nieuwe versie van de geïllustreerde flora van Scandinavië en omstreken. De nieuwe druk beschrijft de vaatplantenflora van Zweden, Noorwegen, Finland, Denemarken, IJsland, Spitsbergen en de Faroër. Er zijn ruim 3250 plantensoorten in de nieuwe flora opgenomen, dat zijn er 800 meer dan in de vorige druk. Nieuw zijn de soorten van Spitsbergen en (voor de liefhebbers) een groot aantal 'kleine soorten' Braam en Paardenbloem. Ook zijn er veel neofyten opgenomen.

Het meest opvallend aan de flora zijn de mooie kleurenplaten, die ruim driekwart van de pagina innemen. Elke soort is afgebeeld. Daarnaast is er bij elke soort een korte tekst en een verspreidingskaart. De verspreidingskaarten zijn zoveel mogelijk geactualiseerd. Determinatiesleutels ontbreken echter.

Het boek is in het Zweeds geschreven en is ook in andere Scandinavische talen vertaald. Een Engelse vertaling ontbreekt. Jammer genoeg is er geen verklarende woordenlijst opgenomen met de Engelse vertaling van veel voorkomende termen. Wel worden veel botanische termen uitgelegd met een schematische tekening voorin het boek. Bij de afbeeldingen staat alleen de Zweedse naam van

de behandelde soort vermeld; de bijbehorende wetenschappelijke naam moet dan in de tekst worden teruggezocht. Afgezien van deze kleine ongemakken is de flora ook goed bruikbaar voor mensen die de Zweedse taal niet beheersen. De afbeeldingen bieden veel houvast en veel Zweedse termen zijn ook voor niet-taalgevoelige Nederlanders goed herkenbaar: 'blomor' zijn bloemen, 'knoppar' zijn knopen, 'blad' is blad en een 'krona' is een bloemkroon.

Wie deze geïllustreerde flora van Noord-Europa in zijn rugzak mee wil nemen moet wel rekening houden met een kloek formaat (928 pagina's op dik papier) en een bijbehorend gewicht: het boek weegt precies 2,3 kg!

Bart Vreeken

Boekbespreking 5

B. Jonsell (red.), *Flora Nordica General Volume*, Stockholm, 2004, 287 pag., ISBN 91-7190-042-X, € 48. — Het boek is het begeleidende deel bij het *Flora Nordica*-project dat in totaal 14 delen zal omvatten en waarvan thans twee delen zijn gepubliceerd. Naast een grote en fraai geïllustreerde termenlijst bevat dit deel de standaardliteratuur, de herbaria, de floristische geschiedenis, klimaat, topografie, geologie, vegetatie, en natuurbescherming. Alles op zeer heldere wijze geformuleerd volgens de nieuwste inzichten en, waar wenselijk, duidelijk geïllustreerd. Aan de invloed van de mens op de vegetatie wordt ook een uitvoerig hoofdstuk gewijd. Interessant hierin is, dat de invloed van de mens vanaf de IJzertijd (2.500 jaar geleden) als positief wordt beoordeeld (vooral door het terugdringen en openen van het bos). Vanaf 1850 wordt die invloed echter snel negatief, onder andere door het omzetten van gras- en hooilanden in grootschalig opgezette boomplantages. Ongerept bos is vrijwel afwezig in heel het Noordse gebied.

Het endemisme op soortniveau is in de Noordse landen gezamenlijk zeer beperkt als gevolg van de betrekkelijk korte tijd (10.000 jaar) die is verstreken na het smelten van de ijskap na de laatste ijstijd. Het aantal onderscheiden taxa hangt ook samen met het gehanteerde (klassieke) soortsbegrip: van de 127 endemen zijn er 45 ondersoorten en 32 variëteiten.

Een zeer interessant algemeen deel!

Ruud van der Meijden

Boekbespreking 6

H. Haeupler, A. Jagel & W. Schumacher, *Verbreitungsatlas der Farn- und Blütenpflanzen in Nordrhein-Westfalen*, Landesanstalt für Ökologie, Bodenordnung und Forsten Nordrhein-Westfalen (LÖBF), Recklinghausen, 2004, 616 pag. + 2136 verspreidingskaarten, ISBN 3-89174-034-4, € 29,90, te bestellen bij de LÖBF, Gunther Hellman (e-mail: gunther.hellmann@loebf.nrw.de); zie voor verdere informatie: <http://www.ruhr-uni-bochum.de/boga/geobot/NRW-Atlas.html> — De verspreidingsatlas van de aan Nederland grenzende deelstaat Noordrijnland-Westfalen in Duitsland heeft de bekende hoge standaard van de werken van Henning Haeupler, zoals de 'Standardliste'¹ en de 'Bildatlas'.² Interessant voor Nederlandse floristen zijn de gekozen oplossingen voor de problematiek van de status van de vondsten (indigeeen, neofyt, uitgezaaid/aangeplant, etc.) en het grote aantal interessante opmerkingen bij vele soorten.

Ruud van der Meijden

1. R. Wisskirchen & H. Haeupler. 1998. Standardliste der Farn- und Blütenpflanzen Deutschlands. Stuttgart.
2. H. Haeupler & Th. Muer. 2000. Bildatlas der Farn- und Blütenpflanzen. Stuttgart.